

СЕКЦІЯ 5

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

DOI: 10.32999/ksu2307-8030/2021-42-9

УДК 336.22:631.15:635.61(477.7)

Лимар В.А.

*кандидат сільськогосподарських наук,
директор Південної державної сільськогосподарської дослідної станції
Інституту водних проблем і меліорації
Національної академії аграрних наук України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2259-2655>
E-mail: ipobuaan@gmail.com*

Шашкова Н.І.

*доктор економічних наук, завідувач кафедри менеджменту
Херсонського державного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8414-1569>
E-mail: shashnin79@gmail.com*

Шабля О.С.

*кандидат економічних наук, заступник директора
Південної державної сільськогосподарської дослідної станції
Інституту водних проблем і меліорації
Національної академії аграрних наук України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2669-0711>
E-mail: 2412-79@ukr.net*

ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ ТОВАРОВИРОБНИКІВ БАШТАННОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

У роботі узагальнені основні проблеми при оподаткуванні продукції галузі баштанництва, визначені сучасні тенденції в даній галузі рослинництва та обґрунтовано напрямки вирівнювання конкурентного середовища стосовно різних категорій товаровиробників баштанної продукції задля упорядкування маркетингових каналів збуту продукції галузі баштанництва, вирощеної господарствами населення. Метою статті є узагальнення наявних проблем при оподаткуванні продукції галузі баштанництва, визначити сучасні тенденції в даній сфері та обґрунтувати напрямки вирівнювання конкурентного середовища стосовно різних категорій товаровиробників баштанної продукції задля упорядкування маркетингових каналів збуту продукції галузі баштанництва, вирощеної господарствами населення. Встановлено, що сільськогосподарський сектор виробництва оподатковується або за загальною системою, або за спрощеною системою оподаткування. Та, незважаючи на це, здійснюються й подальші реформи податкового законодавства, які впливають і безпосередньо на виробників продукції. Визначені основні недоліки в системі оподаткування зокрема й галузі баштанництва та запропоновані можливі шляхи його вдосконалення. Одним з перспективних напрямів розв'язання зазначених проблем може стати розвиток сільськогосподарської виробничої кооперації, завданням якої є об'єднання зусиль роздрібних товаровиробників і підвищення їхньої частки у кінцевій вартості аграрної продукції, що реалізується в торговельній мережі. Запропоновано збільшити податкові надходження від реалізації продукції галузі баштанництва, що виробляється господарствами населення за рахунок впорядкування каналів реалізації продукції галузі баштанництва, а саме через її спрямування в офіційний маркетинговий ланцюг (виробництво – заготівля – переробка – офіційна торгівля), функціонування якого передбачає сплату обов'язкових платежів його суб'єктам на загальних засадах. Пропонується посилити увагу спеціалізації та концентрації виробництва, створення асоціації різних форм кооперації і агрегації товаровиробників; залучення інвестицій, підвищення капіталізації виробництва у тому числі з боку держави, як головного регулятора умов формування ринкових відносин галузі.

Ключові слова: сільське господарство, баштанництво, господарства населення, податок, кооперація, ринок, маркетинг.

Лымарь В.А. Шашкова Н.И., Шабля А.С. НАЛОГОВОЕ СТИМУЛИРОВАНИЕ ТОВАРОПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ ПРОДУКЦИИ БАХЧЕВОДСТВА НА ЮГЕ УКРАИНЫ

В работе обобщены основные проблемы при налогообложении продукции отрасли бахчеводства, определены современные тенденции в данной отрасли растениеводства и обоснованы направления выравнивания конкурентной среды относительно различных категорий товаропроизводителей бахчевой продукции для составления маркетинговых каналов сбыта продукции, выращенной хозяйствами населения. Целью статьи является обобщение имеющихся проблем при налогообложении продукции отрасли бахчеводства, определить современные тенденции в данной сфере и обосновать направления выравнивания конкурентной среды относительно различных категорий товаропроизводителей бахчевой продукции для составления маркетинговых каналов сбыта продукции отрасли бахчеводства, выращенной хозяйствами населения. Установлено, что сельскохозяйственный сектор производства облагается или по общей системе, или по упрощенной системе налогообложения. Но, несмотря на это, осуществляются и дальнейшие реформы налогового законодательства, влияющие непосредственно на производителей продукции. Определены основные недостатки в системе

налогообложения в том числе и отрасли бахчеводства и предложены возможные пути его совершенствования. Одним из перспективных направлений решения указанных проблем может стать развитие сельскохозяйственной производственной кооперации, задачей которой является объединение усилий раздробленных товаропроизводителей и повышение их доли в конечной стоимости аграрной продукции, реализуемой в торговой сети. Предложено увеличить налоговые поступления от реализации продукции отрасли бахчеводства товары хозяйствами населения за счет упорядочения каналов реализации продукции отрасли бахчеводства, а именно через ее направления в официальную маркетинговую цепочку (производство – заготовка – переработка – официальная торговля), функционирование которой предусматривает уплату обязательных платежей его субъектам на общих основаниях. Предлагается усилить внимание специализации и концентрации производства, создание ассоциации различных форм кооперации и агрегации товаропроизводителей; привлечение инвестиций, повышения капитализации производства в том числе со стороны государства, как главного регулятора условий формирования рыночных отношений области.

Ключевые слова: сельское хозяйство, бахчеводство, хозяйства населения, налог, кооперация, рынок, маркетинг.

Limar Vladimir, Shahkova Nina, Shablya Alexandr. TAX INCENTIVES OF THE MELON GROWING PRODUCTS IN THE SOUTH OF UKRAINE

The paper summarizes the main problems in the taxation of melons, identifies current trends in this crop and substantiates the direction of leveling the competitive environment for different categories of producers of melons to streamline marketing channels for melons grown by households. The purpose of the article is to summarize the existing problems in the taxation of melon-growing products, to determine current trends in this area and to substantiate the directions of leveling the competitive environment with respect to various categories of melon-and-gourd producers for drawing up marketing channels for the sale of melon-growing products grown by households. It is established that the agricultural sector of production is taxed either under the general system or under the simplified system of taxation. Nevertheless, further reforms of tax legislation are being carried out, which directly affect producers. The main shortcomings in the taxation system, including the melon industry, are identified and possible ways to improve it are suggested. One of the promising directions for solving these problems can be the development of agricultural production cooperation, the task of which is to combine the efforts of fragmented producers and increase their share in the final cost of agricultural products sold in the trade network. It is proposed to increase tax revenues from the sale of products of the melon growing industry, goods by households, by streamlining the channels for selling the products of the melon growing industry, namely, through its direction in the official marketing chain (production – procurement – processing – official trade), the functioning of which provides for the payment of mandatory payments to its subjects on general grounds. It is proposed to increase attention to specialization and concentration of production, to create an association of various forms of cooperation and aggregation of commodity producers; attracting investments, increasing the capitalization of production, including from the state, as the main regulator of the conditions for the formation of market relations in the region.

Keywords: agriculture, melon growing, population farms, tax, cooperation, market, marketing.

Постановка проблеми. За останнє десятиліття в аграрному секторі економіки, зокрема і в галузі баштанництва, відбувся перехід виробництва від крупнотоварних сільськогосподарських підприємств у дрібнотоварні господарства населення, частка яких сьогодні у виробництві складає понад 90%, а це майже 500 тис. т готової продукції. У ситуації, що склалася, господарства населення виявилися найбільш пристосованими до специфіки перехідного періоду до ринку. Без значних капітальних вкладень вони збільшують виробництво продукції, менш залежні від подорожчання енергоносіїв та інших матеріально-технічних ресурсів.

Податкова політика України, щодо аграрного сектору економіки, не відзначається комплексністю та системністю, адже вона має низку недоліків, що не забезпечують формування сприятливого інституційного середовища та вирівнювання умов господарювання в галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема податкового регулювання розвитку на селі переймається досить широке коло науковців та практиків – як аграрного спрямування, які розглядають податковий механізм лише як одну із складових системи фінансового стимулювання, а це М. Малік [1], Л. Молдован [4], А. Жуков [5], І. Костюк [8], М. Вернигора [9], Р. Корінець [11], та ін., так і фахівців, що ґрунтовніше володіють тонкощами формування податкового механізму для особливої групи платників податків, яку являють собою

сільськогосподарські товаровиробники, а саме М. Гриценко [2], Д. Дема [3], Г. Новіков [10], А. Сава [12] й інших експертів [6; 7; 13; 14], які пропонують оптимальні варіанти врегулювання даної проблеми, що забезпечили комплексні інтересів держави та товаровиробників, не спричиняючи виникнення нових проблем і ускладнень у діяльності останніх.

Сучасні фахівці більш концентрують свою увагу на врегулювання питань доцільності надання неприбуткового статусу сільськогосподарським асоціаціям, кооперативам, тощо, тоді як питання оподаткування безпосередньо дрібних товаровиробників у галузі баштанництва практично не висвітлено дослідниками, проте заслуговує спеціального дослідження та врегулювання.

Мета дослідження – узагальнення наявних проблем при оподаткуванні продукції галузі баштанництва, визначити сучасні тенденції в даній сфері та обґрунтувати напрямки вирівнювання конкурентного середовища стосовно різних категорій товаровиробників баштанної продукції задля упорядкування маркетингових каналів збуту продукції галузі баштанництва, виробленої господарствами населення.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Господарства населення, як різновид господарської ініціативи сільського населення у сучасних умовах є однією з ключових форм аграрного виробництва в Україні. Недооцінка державою можливостей, потенціалу і ресурсів даної категорії товаровиробників

здатна призвести до виникнення загрози продовольчої безпеки країни, погіршення рівня життя сільських жителів.

Сучасна структура аграрного виробництва в Україні передбачає, що виробництво найприбутковіших видів сільгосппродукції (зернові, технічні культури) зосереджено у великих сільгосп підприємствах (агрохолдингах), господарства населення не маючи у своєму користуванні значні земельні, фінансові і технічні ресурси здебільшого займаються виробництвом більш трудомістких та менш дохідних видів сільськогосподарської продукції, зокрема картоплі, овочів та баштанних, частка яких становить на рівні 85% (табл. 1).

При цьому належних каналів збуту виробленої господарствами населення продукції в Україні поки ще не сформовано – селяни змушені збувати вироблену продукцію переважно за неофіційними каналами реалізації: з одного боку, – не сплачуючи податки, а з іншого, – не маючи належних гарантій щодо збуту й одержання доходу.

Нині, основними виробниками баштанних культур в Україні є господарства населення, де зосереджено 93,9% площ і вирощується 94,6% баштанної продукції (рис. 1).

Найвищий рівень урожайності баштанних культур у 2019 році був у сільськогосподарських підприємствах – 10,3 т/га, тоді як у господарствах населення лише 8,5 т/га (рис. 2).

Таблиця 1

Структура виробництва сільськогосподарських культур за категоріями господарств в Україні за 2017–2019 рр., %

Культури	2017		2018		2019	
	Підприємства	Господарства населення	Підприємства	Господарства населення	Підприємства	Господарства населення
Культури зернові та зернобобові	77,4	22,6	80,1	19,9	79,8	20,2
Буряк цукровий фабричний	95,6	4,4	95,3	4,7	94,6	5,4
Соняшник	86,6	13,4	86,1	13,9	85,8	14,2
Картопля	1,9	98,1	1,9	98,1	1,8	98,2
Культури овочеві та баштанні	14,5	85,5	14,4	85,6	14,7	85,3

Джерело: побудовано автором за даними [15]

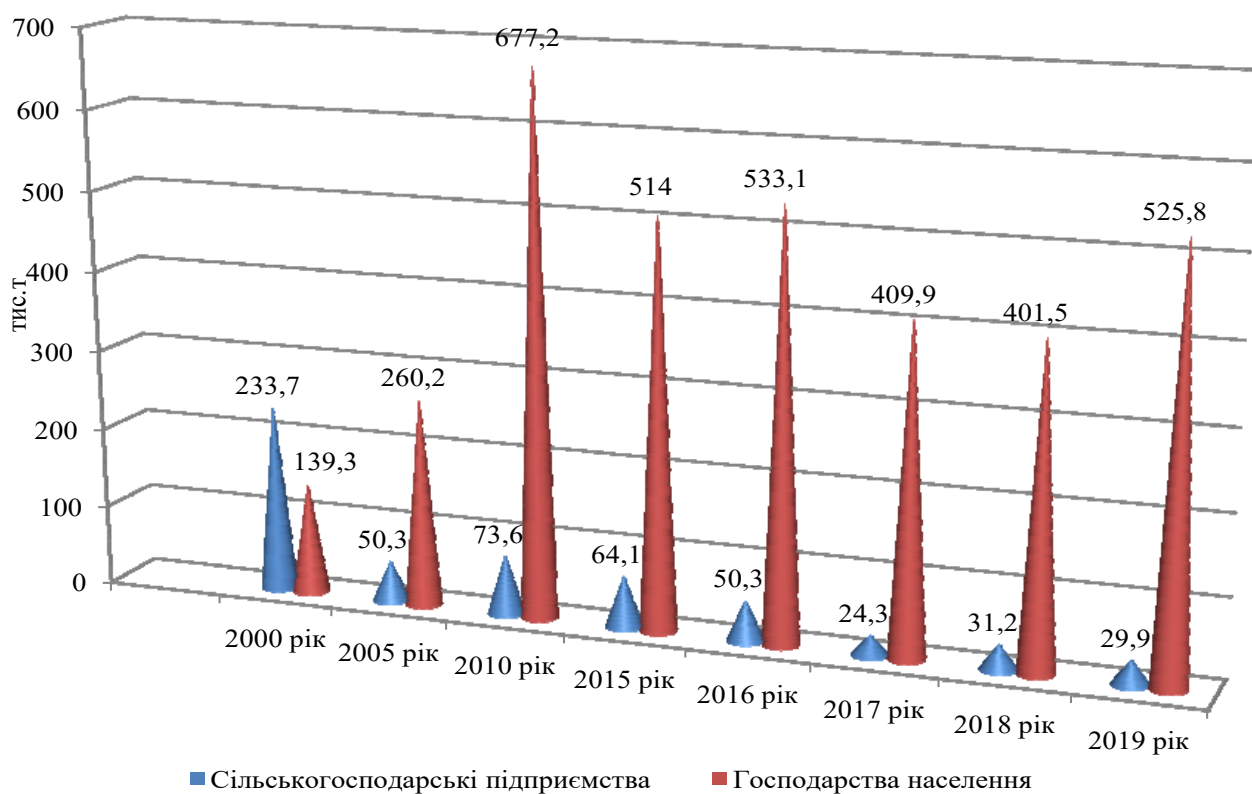

Рис. 1. Валове виробництво баштанних продовольчих культур за категоріями господарств в Україні, тис. т

Джерело: складено автором за даними [15]

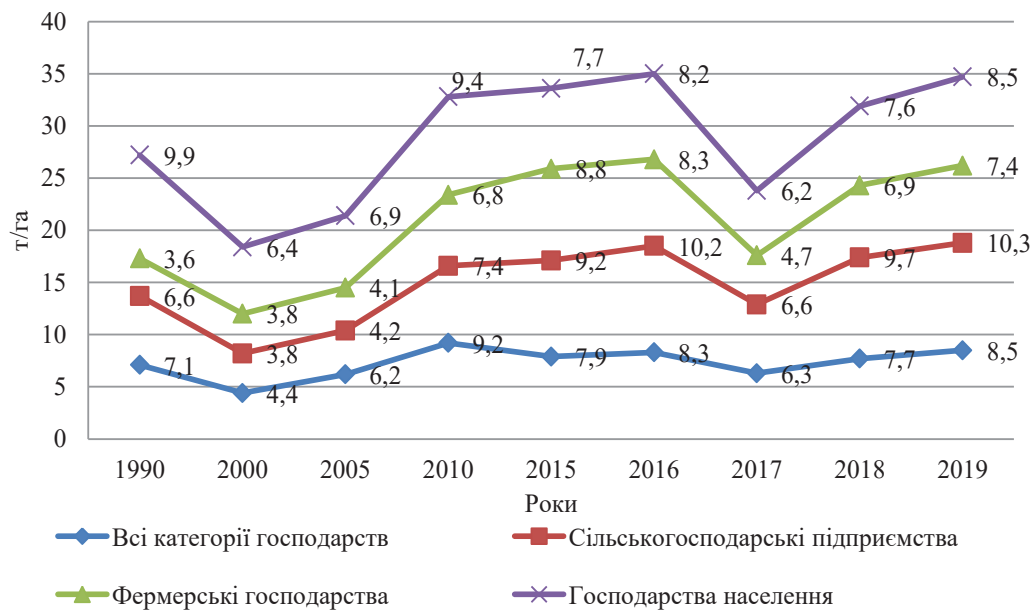

Рис. 2. Рівень урожайності баштанних продовольчих культур за категоріями господарств в Україні, т/га

Джерело: складено автором за даними [15]

Нині частка приватної продукції незмірно зросла, а з нею й безконтрольність у дотриманні відповідних норм і стандартів. Останніми роками спостерігаються негативні тенденції на ринку свіжих баштанних культур, що виробляються господарствами населення, – суттєво знижується частка офіційних каналів реалізації та зростають обсяги тіншових поставок. Якщо держава не вживатиме відповідних заходів щодо підтримки збуту продукції даною категорією товаровиробників, то негативні тенденції продовжуватимуться.

Водночас вирощування баштанних культур в господарствах населення має соціальну спрямованість – з одного боку, це сфера одержання доходів сільськими жителями, з іншого – за рахунок даного сектора досягається необхідний рівень продовольчої безпеки держави. Проте для них не створені однакові конкурентні умови порівняно із сільгоспідприємствами.

Передусім це стосується практики функціонування ПДВ у сільському господарстві, недосконалий механізм застосування якого викривлює конкурентне середовище для окремих категорій товаровиробників, ставить господарства населення в гірше становище порівняно із сільгоспідприємствами, які користуються податковими пільгами, зокрема режимом ПДВ-акумуляції, тоді як господарства населення (як і їхні об'єднання) позбавлені такої можливості. Нині селянські господарства недоодержують значні обсяги доходів через низький рівень цін на власну продукцію, що відповідно позначається на добробуті сільських жителів (рис. 3).

Низький рівень доходів господарств населення також зумовлений, відсутністю стабільних каналів збуту й належної ринкової інфра-

структури, зокрема потужностей для зберігання та доробки продукції. Основними каналами реалізації вирощеного врожаю баштанних культур залишаються оптові ринки сільськогосподарської продукції (ОРСП) та реалізація «з поля» посередникам, проте обидва канали працюють без документального оформлення реалізованої продукції і тим самим минають сплату податків до бюджетів всіх рівнів.

Так, середні гуртові реалізаційні ціни 2020 року на ОРСП «Неждана» (с. Великі Копані Херсонська область) на кавуни свіжі були на 30–40% нижчі від закупівельних цін торговельних мереж у господарств які працюють з належним документальним оформленням вирощеного врожаю.

Дана тенденція зумовлена значною різницею у цінах реалізації за офіційним (мережі супермаркетів, заготівельні організації) та неофіційним каналами реалізації (посередникам, що застосовують спрощені режими оподаткування), яка за нашими дослідженнями коливається в межах від 1,5–2 рази. Разом із тим частка виробника (господарства населення) у кінцевій ціні продукції становить – 20%. Це вказує на непривабливість даних каналів реалізації для населення. З іншого боку, ринок не може запропонувати таким господарствам вищий рівень цін, виходячи з наявного набору функцій, які вони виконують, та ризиків, що притаманні даній категорії постачальників. Зокрема, це відсутність відповідних приміщень для зберігання, доробки та можливостей формування товарних партій необхідних розмірів й елементарної обробки продукції (наприклад, охолодження); наявність високого ризику поставки небезпечної продукції.

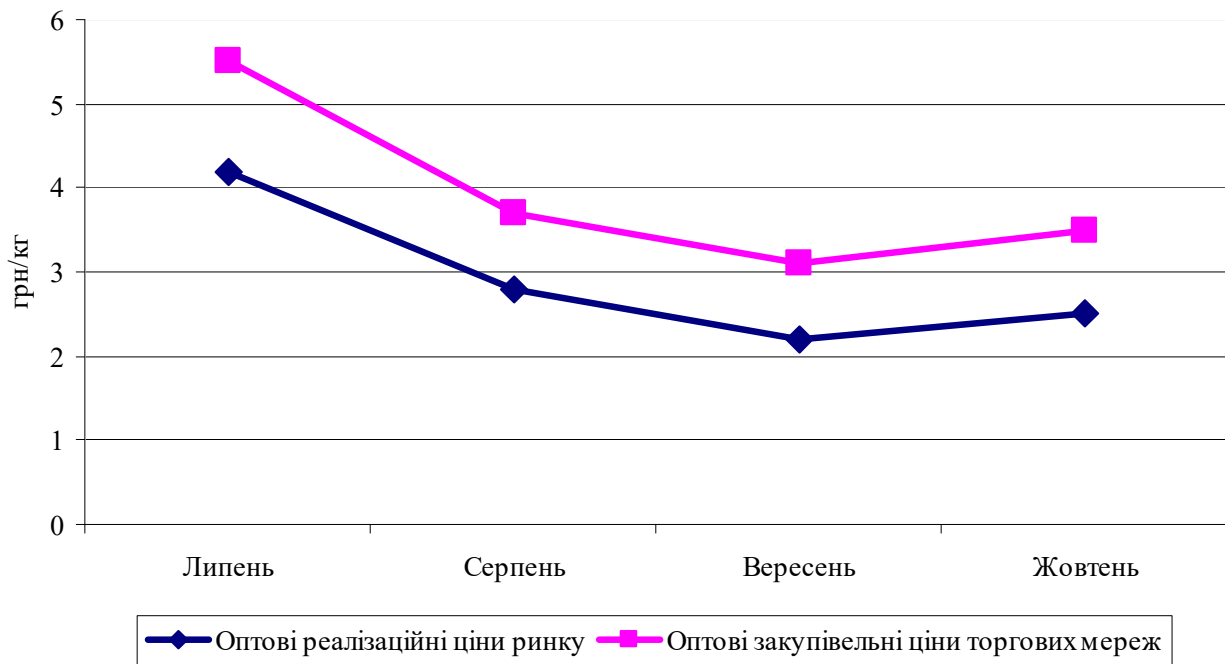

Рис. 3. Середні гуртові реалізаційні ціни на ринку та закупівельні ціни торговельних мереж на кавуні свіжій у 2020 р. в Україні

Джерело: складено автором за даними [16]

Ключовим стимулюючим механізмом системи оподаткування в сільському господарстві раніше було використання спеціального режиму оподаткування податку на додану вартість (ПДВ). З 1 січня 2017 року спеціальний режим оподаткування ПДВ сільськогосподарських підприємств скасовано, оскільки відповідно до підпункту 4 пункту 2 розділу XIX Податкового кодексу України (далі – ПК України) з 01 січня 2017 року стаття 209 ПК України визнається такою, що втратила чинність [17]. Варто зазначити, що питання скасування спеціального режиму ПДВ було вимогою Міжнародного валютного фонду для надання чергового траншу. В Україні цю ініціативу висловлювало Міністерство фінансів, оперуючи тим, що аграрний сектор дає надто мало податкових надходжень. Натомість витрати на різні види допомоги аграрному сектору сягають мільярди гривень, лівову частку з яких становить відшкодування ПДВ. Найбільше з цих коштів отримують великі сільськогосподарські товаровиробники, які здатні повністю сплачувати ПДВ. Тобто саме це і стало причиною скасування сплати ПДВ суб'єктами аграрного сектору в Україні.

Враховуючи негативну дію податкового фактора (недосконалість механізму ПДВ), господарства населення змушені збувати продукцію за неофіційними каналами реалізації, які не передбачають відповідного відображення в державній статистичній звітності й сплати належних обов'язкових платежів.

Державу така ситуація також не повинна влаштовувати, оскільки недосконалість марке-

тингових ланцюгів реалізації продукції, виробленої господарствами населення, не забезпечує належного обсягу податкових надходжень, а рівень сплати податків суб'єктами аграрного ринку є мізерним (селянські господарства не сплачують податок на доходи фізичних осіб, а посередники застосовують режим оподаткування для фізичних осіб із фіксованими ставками).

Отже, внаслідок невідпрацьованості податкового механізму при оподаткуванні лише поставок баштанних культур господарствами населення держава втрачає, за нашими розрахунками, від 150 до 350 млн. грн. податкових надходжень щороку, які б вона мала при потрапленні такої продукції в офіційні канали реалізації (за рахунок сплати податків на етапах офіційної торгівлі).

З іншого боку, розвиток сучасних інтеграційних процесів ставить нові вимоги щодо якості та безпечності сільськогосподарської продукції. Для забезпечення можливості офіційного збуту виробники повинні дотримуватися необхідних вимог безпечності, що можливе лише за рахунок технологічного оновлення виробництва (спеціалізовані пункти приймання продукції, швидке охолодження тощо). Самостійно такі проблеми господарства населення розв'язати не в змозі.

Одним з перспективних напрямів розв'язання зазначених проблем може стати розвиток сільськогосподарської виробничої кооперації, завданням якої є об'єднання зусиль роздрібних товаровиробників і підвищення їхньої частки у кінцевій вартості аграрної продукції, що реалі-

зується в торговельній мережі (маркетах, торгових точках).

Як свідчать дані таблиці 2, нині сільськогосподарська кооперація в Україні розвивається досить повільно. Кількість сільськогосподарських виробничих кооперативів (СВК) у динаміці має низькі темпи зростання, лише 7 одиниць за останні п'ять років, на відміну від обслуговуючих – кількість яких за аналогічний період збільшилася на 320 одиниць, або 64 кооперативи в рік.

Проте частка реально діючих, за оцінками експертів з них навіть зменшується та становить близько третини від офіційно зареєстрованих (не перевищує показника в один діючий кооператив на один адміністративний район).

Причинами цього є, поряд з іншим, також негативна дія

податкового фактора, зокрема, відсутність будь-якої законодавчої можливості скористатися податковими пільгами. Як наслідок, об'єднання у виробничий кооператив замість очікуваного зростання доходів селянських господарств (його членів) призводить, навпаки, до їх зменшення. Серед причин цього можна виділити наступні:

- відсутність державної довгострокової стратегії щодо розвитку аграрного бізнесу в Україні, і значним стримувальним чинником у його розвитку є саме недосконалість нормативної бази, і не можна стверджувати, що вона є відпрацьована достатньо і діє безвідмовно;

- ігнорування специфіки продовольчого виробництва, тому варто було будувати її таким чином, щоб через неї передбачалося створення умов для товаровиробника, за яких він був би зацікавлений у збільшенні доходів, а на сьогодні у нашій країні вона спрямована в протилежному напрямі;

- розвиток аграрного бізнесу не можна забезпечити за рахунок лише закликів, гасел чи навіть досконалої законодавчої бази. Фундаментальна ідея ринкової економіки – це ідея вільної конкуренції [18].

Таким чином, належне виконання наведених завдань організаційно-економічного механізму розвитку агробізнесу в Україні необхідно насамперед пов'язувати з розробкою державної стратегії податкової політики, чітким розмежуванням функцій держави і ринкового саморегулювання, переходом до ринкових методів аграрної та продовольчої політики [19].

Багато науковців стверджують, що внесення подальших змін до ПКУ в частині оподатку-

вання аграрних товаровиробників повинно здійснюватися із дотриманням таких вимог: врахування особливостей сільськогосподарського товаровиробництва; однакове відношення до всіх сільськогосподарських товаровиробників; необхідно враховувати взаємозалежність сільськогосподарських підприємств та інших господарюючих суб'єктів; побудувати систему оподаткування на базі плати за землю та рівномірного податкового навантаження з урахуванням дохідності виробництва; забезпечити малим сільськогосподарським підприємствам об'єктивні пільги та преференції в оподаткуванні [20].

Отже, в Україні склалася неефективна стихійна структура аграрного ринку в сегменті господарств населення, основною причиною чого є податковий фактор. Зокрема, понад 80 % овочеваштанної продукції доходять від виробника до споживача, оминаючи офіційні канали реалізації та сплату належних обов'язкових платежів до бюджету й державних цільових фондів. У вигазі від цього залишаються лише посередники, тоді як виробники та держава недодержують доходи.

Значна роздрібненість товаровиробників, відсутність єдиної цінової політики, можливості забезпечення інших функцій (зберігання, формування товарних партій, первинна обробка / доробка продукції тощо) призводить до втрати значної частини доходів господарств населення.

Із метою підвищення рівня доходів селянських господарств, упорядкування відповідного сегмента аграрного ринку за рахунок розвитку сільськогосподарської кооперації необхідно переглянути практику застосування податкових пільг для суб'єктів агропромислового виробництва.

Висновки. Наявні податкові перепони стримують розвиток сільськогосподарської виробничої кооперації. Вдосконалення механізму оподаткування у сфері сільськогосподарського виробництва сприятиме розвитку сільськогосподарської виробничої кооперації за рахунок усунення податкових перешкод у їх діяльності, що в свою чергу зумовить зростання доходів сільського населення та забезпечить:

- підвищення доходів сільських жителів – виробників за рахунок формування сприятливої ціни на власно вироблену продукцію й поєднання окремих функцій (формування партій, первинна обробка / доробка);

- впорядкування маркетингових ланцюгів збуту сільгосппродукції, що виробляється гос-

Таблиця 2

Динаміка розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні за 2016–2020 рр., одиниць

	2016	2017	2018	2019	2020	2020 р. + - до 2016 р.
Кооперативи, всього	25763	26460	26985	27524	28106	+2343
В. т. ч. сільськогосподарські виробничі	998	997	996	1005	1005	+7
Сільськогосподарські обслуговуючі	949	1017	1073	1207	1269	+320

Джерело: побудовано автором за даними [17]

подарствами населення, за рахунок її спрямування у СВК, що підвищить обсяги виробництва та достовірність статистичних показників обсягів виробництва у даному секторі;

– наповнення якісною сировиною виробничих потужностей переробних підприємств шляхом формування товарних партій продукції, що виробляється селянами й реалізується через СВК;

– збільшення податкових надходжень за рахунок впорядкування каналів реалізації продукції господарств населення та її спрямування в офіційний маркетинговий ланцюг (виробництво – заготівля – переробка – офіційна торгівля), функціонування якого передбачає сплату обов'язкових платежів його суб'єктам на загальних засадах.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Малік М., Лузан Ю. Проблемні питання розвитку кооперації та інтеграційних відносин в АПК. *Економіка АПК*. 2010. №3. С. 5–12.
- Гриценко М., Вернигора М. Чому в Україні не розвиваються сільськогосподарські кооперативи / Galinfo, Національний прес-клуб «Українська перспектива». URL: <http://galinfo.com.ua/news/108592.html> (дата звернення: 11.03.2021).
- Дема Д.І., Дема О.Д. До питання неприбуткового статусу сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. *Вісник ЖНАЕУ*. 2012. № 1. Т. 2. URL: http://www.znau.edu.ua/visnik/2012_1_2/91.pdf. (дата звернення: 11.03.2021).
- Досвід Канади та країн ЄС у сфері політики з підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів: аналітичне дослідження / [уклад.: С. Курдицький (гол. ред.), В. Бондарчук, Д. Алколей, Л. Молдаван та ін.]. Київ, 2011. 92 с.
- Жуков А.С. Кооперация личных подсобных хозяйств необходима. *АПК: экономика, управление*. 2013. № 3. С. 32–36.
- Занько Б.М. Бухгалтерский и налоговый учет комиссионных операций. *Справочник экономиста*. 2012. № 9(105). С. 43–58.
- Караваєва О. Могутня купка. *Агрогроші*. 2012. № 2(5), берез. С. 28–31.
- Костиук І. Селяни не вступатимуть до молочних кооперативів / *ВідомостіUA.com*, 2008–2014, 20 грудня 2012 р. URL: <http://vidomosti-ua.com/newspaper/56649>. (дата звернення: 11.03.2021).
- Вернигора М. Сільськогосподарська обслуговуюча кооперация потребує сприятливого оподаткування / *Newspaper.net*, Національний прес-клуб «Українська перспектива». URL: <http://lenta.newspaper.net/ua/news?id=236515836&date=2013-0-25>. (дата звернення: 11.03.2021).
- Новіков Г. Кооперативи допоможуть селянам створити власний конкурентоздатний бізнес. *Gazeta.ua*. 2013. 17 квіт. URL: <http://gazeta.ua/articles/economics/ekspert-kooperatividopomozhut-selyanam-stvoriti-vlasnij-konkurentozdatnij-biznes-1493457> (дата звернення: 12.03.2021).
- Сільськогосподарська обслуговуюча кооперация : Словник-довідник ; за ред. Р.Я. Корінця, М.П. Гриценка, М.Й. Маліка. Львів : НВФ «Українські технології», 2010. 160 с.
- Сава А. Правові засади оподаткування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів / РЦ наукового забезпечення АПВ, Тернопільська ДСГДС ІКСГП НААН. Матеріали Інтернет конференції 6–7 трав. 2010 року. URL: http://confiapv.at.ua/publ/konf_6_7_traven_2010/44_ppravovi_zasadi_opodatkovannja_silskogospodarskikh_obslogo_vjuchikh_kooperativiv/1-1-0-48. (дата звернення: 12.03.2021).
- Гончаренко В.В., Воскобийник Ю.П., Зіновчук В.В. та ін. Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив : практичний посіб. / за ред. М.П. Гриценка. Київ : ІАЕ, 2009. 102 с.
- Бережна Ю., Крижанівський О., Левченко О., Гижко Н. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи : Методичні рекомендації / Вінницька ОДА, ГУ ПАР, ГО «Подільська СДС». Вінниця : Вінницька газ., 2009. 196 с.
- Площі, валові збори та урожайність сільськогосподарських культур за їх видами та по регіонах за 2019 рік (остаточні данні). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/sg/pvzu/pvzu2019_xl_ost.zip (дата звернення: 22.03.2021).
- Середні гуртові реалізаційні ціни на ринку та закупівельні ціни торговельних мереж на кавуни свіжі у 2020 р. в Україні. URL: <http://v-kopani.biz.ua/arbuz/> (дата звернення: 12.03.2021).
- Статистичний збірник «Сільське господарство України» за 2019 рік. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/sg/pvzu/pvzu2019_xl_ost.zip (дата звернення: 22.03.2021).
- Податковий Кодекс України: кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 11.03.2021).
- Босенко А.В. Організаційно-економічний механізм управління оподаткуванням сільськогосподарських товаровиробників в умовах поглиблення інтеграційних процесів : дис. канд. екон. наук: 08.00.03. Кіровоград, 2016. 271 с.
- Ковальчук І.В. Гармонізація податкового законодавства України та ЄС у сфері оподаткування агробізнесу. *Polish science journal* (issue 2(23), 2020). Warsaw: Sp. z o. o. «iScience». P. 157–161.
- Заболотний В.С. Оподаткування сільськогосподарських підприємств в Україні: проблеми та перспективи. *Perspectives of world science and education. Abstracts of the 3rd International scientific and practical conference*. CPN Publishing Group. Osaka, Japan. 2019. P. 422–427. URL: <http://sciconf.com.ua> (дата звернення: 11.03.2021).

REFERENCES:

- Malik M., Luzan Yu. (2010) Problemi pytannia rozvytku kooperatsii ta intehtatsiinykh vidnosyn v APK [Problematic issues of cooperation and integration relations in the agro-industrial complex]. *Ekononika APK*, no. 3, pp. 5–12. (in Ukrainian)
- Hrytsenko M., Vernyhora M. Chomu v Ukraini ne rozvyvaiutsia silskohospodarski kooperatyvy [Why agricultural cooperatives are not developing in Ukraine] / Galinfo, Natsionalnyi pres-klub «Ukrainska perspektyva». Available at: <http://galinfo.com.ua/news/108592.html> (accessed 11 March 2021).
- Dema D.I., Dema O.D. (2012) Do pytannia neprybutkovoho statusu silskohospodarskykh obsluhovuiuchykh kooperatyviv [On the issue of non-profit status of agricultural service cooperatives]. *Visnyk ZhNAEU*, no. 1. T. 2. Available at: http://www.znau.edu.ua/visnik/2012_1_2/91.pdf. (accessed 11 March 2021).
- Dosvid Kanady ta krain YeS u sferi polityky z pidtrymky rozvytku silskohospodarskykh obsluhovuiuchykh kooperatyviv: analitychne doslidzhennia / [uklad.: S. Kurdytskyi (hol. red.), V. Bondarchuk, D. Alkolei, L. Moldavan ta in.]. Kyiv, 2011. 92 p. (in Ukrainian)
- Zhukov A.S. (2013) Kooperatsiya lichnyih podsobnyih hozyaystv neobhodima [Cooperation of personal subsidiary plots is necessary]. *APK: ekonomika, upravlenie*, no. 3, pp. 32–36.
- Zanko B.M. (2012) Buhgalterskiy i nalogovyyi uchet komissionnyih operatsiy [Accounting and tax accounting of commission transactions]. *Spravochnik ekonomista*, no. 105, pp. 43–58.
- Karavaieva O. (2012) Mohutnia kupka [Mighty handful]. *Ahroghroshi*, no. 2 (5), berez., pp. 28–31. (in Ukrainian)
- Kostiuk I. Seliany ne vstupyatmut do molochnykh kooperatyviv [Peasants will not join dairy cooperatives] / *VidomostiUA.com*, 2008–2014, 20 hrudnia 2012 r. Available at: <http://vidomosti-ua.com/newspaper/56649>. (accessed 11 March 2021).
- Vernyhora M. Silskohospodarska obsluhovuiucha kooperatsiia potrebuie spryiatlyvoho opodatkovannia [Agricultural service cooperatives need favorable taxation] / *Newspaper.net*,

- Natsionalnyi pres-klub «Ukrainska perspektyva». Available at: <http://lenta.newspaper.net/ua/news?id=236515836&date=2013-10-25>. (accessed 11 March 2021).
10. Novikov H. Kooperatyvy dopomozhut selianam stvority vlasnyi konkurentozdatnyi biznes [Cooperatives will help farmers create their own competitive businesses]. *Gazeta.ua*. 2013. 17 kvit. Available at: http://gazeta.ua/articles/economics/_ekspert-kooperativodopomozhut-selyanam-stvoriti-vlasnij-konkurentozdatnij-biznes-/493457 (accessed 12 March 2021).
 11. Silskohospodarska obsluhovuiucha kooperatsiia: Slovnyk-dovidnyk ; za red. R.Ia. Korintsia, M.P. Hrytsenka, M.I. Malika. Lviv: NVF «Ukrainski tekhnolohii», 2010. 160 p. (in Ukrainian)
 12. Sava A. Pravovi zasady opodatkovannia silskohospodarskykh obsluhovuiuchykh kooperatyviv [Legal bases of taxation of agricultural service cooperatives] / RTs naukovoho zabezpechennia APV, Ternopil'ska DSHDS IKSHP NAAN. Materialy Internet konferentsii 6–7 trav. 2010 roku. Available at: http://confiapv.at.ua/publ/konf_6_7_traven_2010/44_ppravovi_zasadi_opodatkovannja_silskogospodarskikh_obsługovujuchikh_kooperativiv/1-1-0-48. (accessed 12 March 2021).
 13. Honcharenko V.V., Voskobiinyk Yu.P., Zinovchuk V.V. ta in. (2009) Silskohospodarskyi obsluhovuiuchyi kooperatyv : praktychnyi posib. [Agricultural Service Cooperative: A Practical Guide] / za red. M.P. Hrytsenka. Kyiv: IAE, 102 p. (in Ukrainian)
 14. Berezna Yu., Kryzhanivskyi O., Levchenko O., Hyzhko N. (2009) Silskohospodarski obsluhovuiuchi kooperatyvy: Metodychni rekomendatsii [Agricultural service cooperatives: Guidelines]. Vinnytska ODA, HU PAR, HO «Podilska SDS». Vinnytsia: Vinnytska haz., 196 p. (in Ukrainian)
 15. Ploshchi, valovi zbory ta urozhainist silskohospodarskykh kultur za yikh vydamy ta po rehionakh za 2019 rik (ostatochni danni) [Areas, gross harvests and crop yields by their types and by regions for 2019 (final data)]. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/sg/pvzu/pvzu2019_xl_ost.zip (accessed 22 March 2021).
 16. Seredni hurtovi realizatsiini tsyny na rynku ta zakupivelni tsyny torhivelynykh merezh na kavuny svizhi u 2020 r. v Ukraini [Average wholesale sales prices on the market and purchase prices of retail chains for fresh watermelons in 2020 in Ukraine]. Available at: <http://v-kopani.biz.ua/arbuz/> (accessed 12 March 2021).
 17. Statystychnyi zbirnyk «Sil'ske hospodarstvo Ukrainy» za 2019 rik [Statistical collection "Agriculture of Ukraine" for 2019]. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/sg/pvzu/pvzu2019_xl_ost.zip (accessed 22 March 2021).
 18. 18. Podatkovyi Kodeks Ukrainy: kodeks Ukrainy vid 02 hrudnia 2010 r. № 2755-VI. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Tax Code of Ukraine: Code of Ukraine of December 2, 2010 № 2755-VI]. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (accessed 11 March 2021).
 19. Bosenko A.V. (2016) Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm upravlinnia opodatkovanniam silskohospodarskykh tovarovyrobnykiv v umovakh pohlyblennia intehratsiinykh protsesiv [Organizational and economic mechanism of taxation management of agricultural producers in the conditions of deepening integration processes]: dys. kand. ekon. nauk: 08.00.03. Kirovohrad, 271 p. (in Ukrainian)
 20. Kovalchuk I.V. (2020) Harmonizatsiia podatkovoho zakonodavstva Ukrainy ta YeS u sferi opodatkovannia ahrobiznesu [Harmonization of tax legislation of Ukraine and the EU in the field of agribusiness taxation]. *Rolish science journal* (issue 2(23)). Warsaw: Sp. z o. o. «iScience». P. 157–161. (in Ukrainian)
 21. Zabolotnyi V.S. (2019) Opodatkovannia silskohospodarskykh pidpryemstv v Ukraini: problemy ta perspektyvy [Taxation of agricultural enterprises in Ukraine: problems and prospects]. *Perspectives of world science and education*. Abstracts of the 3rd International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Osaka, Japan. P. 422–427. Available at: <http://sciconf.com.ua> (accessed 11 March 2021).

*Стаття надійшла до редакції 08.06.2021.
The article was received 08 June 2021.*